

Miroslav Duda

ZOBRAZENÍ BOHA VE FILMU

(Oponentský posudek diplomové práce)

Téma je nepochybně zajímavé a diplomantův způsob jeho zpracování přináší jak užitečnou faktografii, tak neotřelé postřehy a úvahy. M. Duda většinu analyzovaných filmů shlédl a použil několika relevantních zdrojů v češtině a v angličtině. Celkem práci rozdělil do 5 oddílů, které se zabývají postupně (1) názory Vatikánu, (2) hollywoodskými biblickými velkofilmy z 50. a 60. let, (3) hollywoodskými muzikály *Jesus Christ Superstar* a *Godspell*, (4) ekumenickými filmy z 90. let a (5) filmy, které vyvolaly rozporné reakce (Scorseseho *Poslední pokušení* a *Umučení Krista* Mela Gibsona). Celkový dojem z četby je dobrý: autor si získal vzhled do tématu, o němž píše, sám starozákonní i novozákonní problematiku, kterou se filmy zabývají, prokazatelně dobře zná a dokáže kultivovaně předkládat i vlastní názory.

Přestože celkově práci oceňuji, některé její stránky považuji za diskusní. Už název práce: jeho anglická verze (*The Manifestation of God in Film*) naznačuje jiné pojetí než české *Zobrazení*. Manifestation znamená theofanii, kdy se Bůh sám zjevuje, zatímco při zobrazení je předmětem lidské snahy, jakou lépe postihuje v bibliografii zaznamenaný titul L. Baugha *Imagining*. V Dudově práci a zřejmě i ve zkoumaných filmech se obě stránky prolínají (např. s. 35: někdy hlas, někdy síla, kterou dává Samsonovi apod.). Teologové vědí, že Boha zakoušíme a poznáváme v jeho působení, zobrazování po způsobu Michelangela je tu jen metaforou. Neškodilo by, kdyby autor věnoval ve svém práci podstatnější prostor (kapitolu) této stránce otázky. Zabývá se jí sice v úvodní partii, ale tématu by prospělo rozšíření a prohloubení. Zvláštní místo má pak zobrazování Ježíše (mimořadně: v počátcích kinematografie byl jeho obraz na plátně tabuizován), což je otázka diskutovaná již v raném středověku ve sporech o ikony. Shrnuji: Práci v předložené podobě by spíše odpovídal název „Biblická témata v hollywoodských filmech“.

K otázkám do diskuse dodávám další drobné náměty. V české kinematografii nalezneme malá nakročení, jako je třeba dobrotivý Bůh přenechávající poslední soud lidem ve zfilmování Čapkových povídek, nebo dobromyslná karikatura v nedávném Strachově *Andělu Páně*. V práci uváděné *Stvoření světa* přineslo na plátno kresby (u Dudy neuvedeného) francouzského kreslíře Jeana Effela. Ke kontroverzním filmům by možná nebylo od věci přiřadit ze zcela poslední doby Malickův *Strom života*, kde se vlastně Bůh *in persona* vůbec nevyskytuje, ale

Jeho hodnoty se odrážejí v životě moderních lidí; tak to vnímaly pochvalné katolické recenze. Ke kontroverznímu Melu Gibsonovi připomínám po mém soudu výstižný názor T. Halíka, že jeho film chápe jako „kázání do doby fascinované násilím“. Sám bych ještě ke kontroverzním filmům přiřadil *Život Briana* skupiny Monty Python, v němž se pro křesťany velmi bolestně odráží cynismus dnešní doby, v současném britském ateismu rozpoznatelný.

Vedle diskusních námětů uvedu několik připomínek kritických. V práci je poměrně dost překlepů a menších jazykových poklesků. Špatně je psáno jméno P. P. Pasoliniho (s. 13,15,16,18 a na s. 25 opět jiná chyba) a lefebvristů (s. 58). Není vhodné přepisovat ruská jména z angličtiny (Andrej Rublev nebo Rubljov, s. 20).

Nesprávné je také psaní velkých písmen: římská loď (s. 18), *Quo vadis* (s. 26). U poznámky k Janu XXIII. (s. 15) bych pokládal za významný znak jeho reformního úsilí uvést svolání Druhého vatikánského koncilu.

Souhrnem soudím, že práce je kvalitní a podnětná. Svědčí o tom, že rozhodně vybízí k diskusi a dalšímu hledání, co všechno si vyžaduje závažné, zatím jen trochu úzce zpracované téma. Navrhuji, aby práce byla předložena k obhajobě a podle jejích výsledků hodnocena jako výborná nebo velmi dobrá.

V Praze 20. července 2012

Prof. PhDr. Luboš Kropáček, CSc.